

Lajonel Šrajver

**SVET POSLE
ROĐENDANA**

Prevela
Maja Kaluđerović

■ Laguna ■

Naslov originala

Lionel Shriver

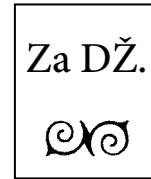
THE POST-BIRTHDAY WORLD

Copyright © Lionel Shriver, 2007

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

„Niko nije savršen.“

— POZNATA ČINJENICA

ONO ŠTO JE ZAPOČELO KAO SLUČAJNOST ISKRISTALISALO SE U TRADICIJU: večerali su s Remzijem Ektonom svakog šestog jula, na njegov rođendan.

Pet godina ranije Irina je sarađivala s Remzijevom tadašnjom ženom Džud Hartford na jednoj knjizi za decu. Džud je pokazivala želju za druženjem. Odričući se neobaveznih izjava tipičnih za London, mahom u smislu: *zaista jednog dana moramo da se nađemo* (koje pri tom, koliko god puta ponovljene, ničiji rokovnik neće zakrčiti beleškama o tačnom vremenu i mestu), Džud se činila rešena da zakaže sastanak učetvoro kako bi njena ilustratorka upoznala njenog muža Remzija. Zapravo, ne – rekla bi: „Mog muža Remzija Ektona.“ Ton je bio značajan. Irina je podrazumevala da se Džud diči, na onaj iznurujući, feministički način, time što nije uzela muževljevo prezime.

Neznalice je, međutim, uvek teško zadiviti. Dok je te 1992. godine pregovarala s Lorensom o mogućoj večeri, Irini ne pade na pamet da kaže: „Verovao ili ne, Džud je udata za *Remzija Ektona*.“ Možda bi, za promenu, Lorens skočio po spisak svojih obaveza; ne bi joj prebacivao što zbog svog posla traći zajedničko vreme ni nalagao da zakaže ranu večeru kako bi stigao kući na vreme za *Njujorške plavce*. Ne uviđajući da raspolaže s dve čarobne reči koje bi savladale Lorensovo zamašno neprijateljstvo prema društvenim obavezama, Irina je umesto toga rekla: „Džud hoće da me upozna sa svojim mužem, mislim da je Rejmond, ili tako nešto.“

Ipak, kada se za predloženi datum ispostavilo da je „Rejmondov, ili tako nečiji“ rođendan, Džud ustraja u tvrdnji da je u većem društvu

provod bolji. Na osnovu pojedinosti koje će, vrativši se kasnije samačkom životu, Remzi izneti o svom braku, Irina je uvidela da je Džud zapravo ugrabila priliku da izbegne sumornu, tihu večeru udvoje jer ona i Remzi više nisu bili u stanju da razgovaraju duže od pet minuta

Što je Irina smatrala zbunjajućim. Remzi joj se uvek činio kao sasvim prijatan sagovornik, a volšebna usplahirenost koju je u njoj stvarao izvesno bi minula da je za čoveka bila udata. Možda je Džud volela da vuče Remzija sa sobom kako bi zadivila kolegince, iako sama nije bila dovoljno zadivljena. Kad bi ostala nasamo s njim, umirala je od dosade.

Osim toga, Džudina iscrpljujuća veselost s neobičnim prizvukom histerije ne bi opstala bez četvoročlanog kvoruma; začas bi nezaustavljivo skliznula u očaj što leži ispod. Onaj ko je s pola uva slušao njeno bučno izlaganje ne bi znao smeje li se ili plače. A smejala se često, čak i usred većine sopstvenih rečenica, dok joj se glas peo uz notnu lestvicu vukući je kroz rastuće veselje i kad ono što je govorila nije bilo smešno. Bio je to prinudan, kamuflažni smeh, uzrokovan pre živcima nego dobrim raspoloženjem, maskirno pomagalo, samim tim pomalo neiskren. A opet, nagon da iza fasade odvažnosti i dopadljivosti sakrije ono što je morala biti duboka nesreća izazivao je samilost. Njena ustreptala vedrina terala je Irinu u suprotnom pravcu; govorila je odmereno, dubokim, tihim glasom, ne bi li pokazala da je prihvatljivo biti ozbiljan. Pa i ako je Irinu ponekad nerviralo Džudino ponašanje, makar se u društvu te žene sviđala samoj sebi.

Irini nije bilo poznato ime Džudinog muža, makar ne svesno. Na taj prvi rođendan, kada je Džud uskakutala u *Savoj gril* s Remzijem koji je klizio uz nju (od sklapanja braka što se pokazao tek golemom, dobronamernom greškom prošlo je taman toliko vremena da čvrst stisak kojim ga je držala za ruku nije mogao biti ništa drugo do gluma), Irina se susrela s plavosivim pogledom tog visokog muškarca uz trzaj, kratak udar voda pod naponom, koji će naknadno protumačiti kao vizuelno prepoznavanje, a tek kasnije – mnogo kasnije – kao prepoznavanje druge vrste.

LORENS TREJNER NIJE BIO UMIŠLJEN ČOVEK. PRIHVATIO JE RADNO mesto istraživača u prestižnom londonskom trustu mozgova, ali je odrastao u Las Vegasu i zadržao nepokolebljivo američke osobine.

Govorio je *controversy*, a ne *controversy*; u reči *schedule* nikad nije ispuštao slovo k. Nije pojurio da kupi beli džemper s pletenicama i stupi u lokalnu kriketsku ligu. Ali otac mu je bio trener golfa; nasledio je zanimanje za sport. Bio je kulturološki znatiželjna osoba, uprkos čovekomrzačkoj crti što ga je nagnala da se opire večeri sa neznancima jer bi radije gledao reprizu američke policijske serije na Kanalu 4.

I tako je, ubrzo pošto su se preselili u London, Lorens postao očaran snukerom. Dok je Irina tu britansku razbibrigu smatrala posvećeničkom varijacijom bilijara, Lorens se upinjao da joj objasni kako je ovo *daleko* teža, *daleko* otmenija igra od one stare i otrcane, s osam kugli. Kraj stola za snuker, dugog četiri, a širokog tri metra, američki sto za bilijar delovao je kao dečja igračka. Bila je to igra ne samo spretnosti, već i zamršenog predviđanja, koja je od svojih majstora zahtevala da gledaju desetak udaraca unapred i razviju prostornu i geometrijsku refinjenost kakvu bi cenio svaki matematičar.

Irina nije gušila Lorensov polet za praćenje snukerskih turnira na Bi-Bi-Siju, jer je igrom vladala atmosfera spokoja. Staklasti klik-klak kugli i civilizovano tapkanje aplauza umirivali su je mnogo više od pucnjeva i sirena u policijskim serijama. Komentatori su govorili tek malo glasnije od šapata, mekim, lokalnim naglascima. Rečnik im je bio dvosmislen, iako ne otvoreno nepristojan: *daleko među kuglama, duboki prodor, dvostruki poljubac, raspuštena crvena*; crna je bila *raspolaganju*. Mada u početku sport radničke klase, snuker se igrao u duhu pristojnosti i rafinmana koji češće odlikuju aristokratiju. Igrači su nosili prsluke i leptir-mašne. Nikad nisu psovali; izlivi osećanja ne samo da su dočekivani s negodovanjem, već su mogli doneti kaznene poene. Za razliku od huliganske fudbalske publike, pa čak i one teniske – nekad uporišta snobova, ali u poslednje vreme jednako prizemne kao i publika na demolišn derbiju* – posmatrači snukera su tako tihi da se čuje kad padne igla. Zaljubljenici imaju jake bešike, jer čak i odlazak na prstima do ve-cea može uzrokovati javni prekoračenje, strogo i škrto na rečima, u kratkim rukavicama belim kao sneg.

* *Demolition derby* – takmičenje koje se obično održava na sajmovima i vašarima, u kom se pet ili više vozača takmiče tako što vozilima namerno naleću jedni na druge. Pobjednik je onaj čije vozilo poslednje ostane u voznom stanju. (Prim. prev.)

Osim toga, na ostrvu čije su obale zapljusnute talasima američke kulture, snuker je ostao duboko britanski. Kasnovečernji te-ve program u Britaniji možda jeste zakrčen reprizama *Sajnfelda*, bioskopima caruje *Poverljivo iz El Eja*, a lokalni jezik je zagađen – umesto *chap* i *bloke* sve češće se nameće *guy* – ali Bi-Bi-Si će i dalje dvanaest sati svog dnevnog programa posvetiti sportu o kom većina Amerikanaca nema blagu predstavu.

Sve u svemu, snuker je Irini prijao dok je skicirala crteže za najnoviju dečju knjigu ili ušivala porub na zavesama u dnevnoj sobi. Uz Lorensov strpljivi nadzor Irina je stekla maglovitu naklonost prema igri, te bi ponekad podigla pogled i otpratila udarac. Više od godinu dana pre nego što je Džud pomenula svog muža, Irini je zapao za oko jedan naročit lik na ekranu.

Da se time pozabavila – a nije – uvidela bi da ga nikad nije videla kako osvaja titulu. A opet, njegovo se lice pojavljivalo u kasnijim krugovima turnira koje je prenosila televizija. Bio je stariji od većine igrača, koji su navršili tek dvadeset i kusur; nekoliko dubokih bora na duguljastom, lakrdijaškom licu mogao je zaraditi samo onaj ko je već prevalio četrdesetu. Čak i za sport koji toliko naglašava etikeciju, njegovo ponašanje bilo je izrazito odmereno. Imao je dobro držanje. Pošto su igrači snukera često umereni samo pred publikom (Lorens ju je uveravao da, kad se udalje od stola, ta gospoda ne hrle na čaj i sendviče s krastavcima), većina ih je otrbatila, dok su im lica već oko tridesete postajala izmoždena i propala. U ovoj prefinjenoj igri mišice bi im omekšale, a butine odebljale. Ovaj čovek, međutim, bio je vitak, špicastih ramena i uzanih bokova. Uvek je nosio klasičnu, uštirkanu košulju, crnu leptir-mašnu i poseban, bisernobeli prsluk – možda zaštitni znak, sitno vezen belim svilenim koncem, filigranom sličnim ponekom njenom mukotrpnom rađenom crtežu.

Kad su se upoznali u *Savoj grilu*, Irina Remzija nije prepoznala s televizije. Našao se van konteksta. Budući da je izvanredno pamtio imena, lica, datume i statističke podatke, Lorens joj je hitro razrešio nedoumicu koja ju je mučila jer nije mogla da se seti odakle joj je poznat Džudin muž. („Zašto mi nisi rekla?“ uzviknuo je. Lorensu Trejneru retko se dešavalo da se vlada udvorički.) Smesta je iz glave izvukao fasciklu naslovljenu *Remzi Ekton*, o čoveku koji je u igri očito predstavljao svojevrsnu ikonu, premda unekoliko zaostalu iz prošle

generacije. Nadimkom „Sviš“*, pozajmljenim iz američke košarke, Remziju je odata počast zbog umeća da postiže čiste pogotke, kod kojih udarena kugla i ne dotakne ivicu rupe. Njegova igra bila je poznata po brzini i lakoći; nosila ga je inspiracija. Bio je profesionalac dvadeset pet godina, poznat – ako neko zbog toga može biti poznat – po tome što *nije* osvojio Svetski šampionat iako je pet puta igrao u finalu. (Do 1997. odigrao je šest finala, i dalje ostajući bez šampionske titule.) Dok dlanom o dlan, Lorens je svoju stolicu privukao bliže Remzijevoj, započinjući uznesen duet koji nije trpeo upadice.

Irina je ovladala osnovama: naizmenično se zabijaju crvene i obojene kugle. Zabijene crvene ostaju zabijene; zabijene obojene vraćaju se na svoja mesta. Kad se crvene počiste, sledeća meta je obojena kugla koja nosi najmanje bodova. Prilično jednostavno. Kako nikad nije bila sasvim sigurna da li slede smeđe ili zelene kugle, nije želela da se s profesionalcem upušta u detaljno razmatranje pomenute teme. S druge strane, Lorens je savladao i najzaguljenija pravila igre. I dok je rečito vezao o nekoj zloglasnoj „dvozbijenoj crnoj“, Sviš ga je darivao nadimkom „Čika Anorak“. U doslovnom značenju staromodna vetrovka, a u prenosnom osobenjak, *anorak* je označavao posmatrača vozova i aviona, kao i sve one koji će radije upamtiti imena desetorice vodećih igrača pikada nego živeti sopstveni život. Svejedno, ovaj nežni pejorativ očito je bio skovan s naklonošću. Na Lorensovo zadovoljstvo, nadimak Čika Anorak je opstao.

Irina se osećala isključenom. Lorens je običavao da prisvaja sagovornike. Irina bi sebe mogla opisati kao povučenu ili tihu, u lošijim trenucima i kao neuglednu. U svakom slučaju, nije volela da se bori za reč.

Kada joj se te večeri pogled susreo s pogledom njene drugarice, Džud je prevrnula očima kao da hoće da kaže nešto malko zlobnije od: *ti muškarci, baš su kao deca*. Džud se s mužem upoznala osamdesetih, u vreme kad je radila kao novinarka i kad joj je naručeno da za časopis *Helou* napiše slavopojku o Remziju, u to doba omanjoj zvezdi prirasloj za ženska srca; tokom intervjua su se nacvrcali i spetljali. Ipak, Džudino početno skromno zanimanje za snuker kao da je prešlo u nedostatak zanimanja, a potom i u otvoreno neprijateljstvo. S obzirom

* *Swish* – žargonski termin za „savršen“ košarkaški pogodak, kad lopta prođe kroz koš ne dotakavši ni dasku ni obruč. (Prim. prev.)

na to koliko je navaljivala da Irina upozna *Remzija Ektona*, pokazujući zatim prema njemu silnu netrpeljivost, Džud mora da je rutinski izvlačila svog muža napolje i posedala ga kraj kojekakvih obožavalaca sličnih Lorensu ne bi li joj se trud, ili šta god drugo, isplatio.

Lorens je potpuno zanemario ženu koju je pred drugima zvao suprugom, ali s kojom nikad nije ni pokušao da se venča; Remzi je bio bolje vaspitan. Okrenuvši se ka Irini, odlučno je odbio nastavak razglabanja o snukeru. Osvrnuo se na njene ilustracije Džudine nove dečje knjige rečima punim hvale: „Dušo, crteži su ti prva klasa. Veoma sam impresioniran.“ (Zapravo, *wew impressed*. Baš zato što mu je glas bio blag, beše teško navići se na jak južnolondonski naglasak. Remzi se izvinio jer je riblji mus *awfoow**, nagovarao Irinu da uzme još vina, jer na njegov *burfday*** ne mora da *beehive herself****. *Think things through***** zvučalo je kao *fink fings froo*; reč *motivated* bila je krcata majušnim tišinama, kao pokvaren digitalni snimak: *mo' i' va 'i*.) Gledao je Irinu i samo Irinu na način na koji je dugo niko nije gledao, što ju je zaista uznemirilo, čak onespokojilo; neprestano je spuštala pogled na svoj tanjir. Bilo je to previše za prvi sastanak, ne drsko na način koji bi se mogao objasniti, ali svejedno, drsko. Remzi nije bio vičan neobaveznom ćaskanju; kad god bi pomenula konvenciju Demokratske stranke ili Džona Mejdžora, jednostavno bi zamukao.

Račun je platio bez reči. Vino je bilo papreno, a popili su ga mnogo. Ipak, profesionalni igrači snukera lepo zarađuju, te je Irina rešila da se ne oseća neprijatno.

Na taj prvi rođendan – ako je sećanje ne vara, njegov četrdeset drugi – delovao joj je savršeno fino i tako dalje, ali laknulo joj je kad se veče završilo.

IRINA JE SARAĐIVALA SA DŽUD I NA DRUGOJ DEČJOJ KNJIZI – NESKRIVENA manipulativnost prve, naslovljene *Volim da pospremam svoju sobu!*, roditeljima se dopala onoliko koliko deci nije, što je obezbedilo

* *Awful* – grozan. (Prim. prev.)

** *Birthday* – rođendan. (Prim. prev.)

*** *Behave herself* – paziti na ponašanje. (Prim. prev.)

**** *Think things through* – dobro porazmisliti. (Prim. prev.)

dobru prodaju. I tako je ustanovljena četvorka koja se, za londonske prilike, sastajala često – čak nekoliko puta godišnje. Lorens je, za promenu, uvek bio raspoložen za susret, od početka zauzimajući prema Remziju posednički stav i s uživanjem se hvališući svojim britanskim kolegama da ga poznaje. Irina je napabirčila malo više podataka o tom sportu, ali nije ni pokušavala da se takmiči s Lorensovim enciklopedijskim sveznanjem. Podrazumevalo se da se Džud druži s Irinom, a Remzi s Lorensom, mada se Irina pitala nije li ostala kratkih rukava. Džud ju je pomalo nervirala.

Večera na koju je ova bučna četvoročlana družina otišla naredne godine opet je pala na Remzijev rođendan. U sekularnom zapadnjačkom svetu teško je natrčati na ritual. Dva rođendana zaredom bila su dovoljna da se ustanovi običaj.

Svesna da Remzi na taj dan uvek plaća račun, četvrtog zajedničkog jula, 1995. godine, Irina je insistirala da bude domaćica proslave. Raspoložena da eksperimentiše, pripremila je suši i sašimi, koji su se Remziju očito dopali. Za razliku od preskupih restoranskih porcija koje se sastoje iz tri zalogaja tunjevine i vlati oštre plastificirane trave, od prepunih poslužavnika s rolnicama sušija za njihovom trpezom nije ostalo mesta za tanjire. Zamišljala je da nekoga kao što je Remzi bez sumnje stalno ugošćavaju i unapred strepela da se njen neodlučni izlet u japansku kuhinju neće ni primaći raskošnim obrocima na kakve je navikao, no on je bio tako zadivljen njenom kuhinjom da cele večeri jedva da je progovorio. Čovek bi pomislio da mu nikad niko nije zgotovio večeru. Bio je tako smeran da se Irina zastide naglašavajući time bolnu neprijatnost koja je počela da odlikuje njihova neposredna uzajamna obraćanja te zato bi zahvalna na bučnom posredovanju Lorensa i Džud.

Onda je stigla prošla godina. Irina i Džud strašno su se posvađale i prestale da razgovaraju; Džud i Remzi još su se strašnije posvađali i prestali da budu u braku. Iako sedam godina nije mnogo za brak, ipak su njih dvoje pod istim krovom proveli vrtoglavo velik broj večeri i sigurno su i toliko dugo uspeli da ostanu zajedno samo zahvaljujući tome što je Remzi veći deo godine provodio na putu. Da se Irina pitala, tada bi pustila da se ugasi i njihovo neujednačeno prijateljstvo s Remzijem Ektonom. Nije s tim čovekom imala ništa zajedničko i budio je u njoj uznemirenost.

Lorens je međutim bio rešen da ovu skoro pa slavnu ličnost izbavi iz one sumorne skupine ljudi – koja, u doba kad navršimo četrdesetu, postaje užasavajuće brojna – s kojima smo se nekad družili, a sad ih, iz često neobjašnjivih razloga, više ne viđamo. Možda je Remzi pao na rang listi, ali je i dalje bio jedan od „velikana igre“. Osim toga, rekao je Lorens, „momak ima šlifa“.

Irina stidljivo predloži Lorensu da se javi Remziju i poluiskreno ga pozove u goste; nije bilo dolično nazvati nekog i predložiti mu da vas izvede na večeru za vlastiti rođendan. Očekivala je da će Remzi odbiti obrok kod kuće, ako ne i ceo susret. Gde god da se nađu utroje, manjkace im ravnoteža.

Nije bila te sreće. Spustivši slušalicu, Lorens obznani da je Remzi oberučke prihvatio poziv na večeru i dodade: „Zvuči mi usamljeno.“

„Nadam se da ne očekuje još jednu gozbu sa sušijem“, reče Irina zabrinuto. „Ne bih da zvučim nezahvalno posle onolikih večera na koje nas je izveo. Prošle godine smo se lepo proveli. Ali ubila sam se od posla, a neću da se ponavljam.“ Irina je bila ponosna i vrsna kuvarica koja nikad nije kupila pakovanje unapred očišćene i oprane zelene salate.

„Ne, molio te je da se ne mučiš. Pomisli i na mene.“ Lorens je prao sudove. „Prošle godine kuhinja je ličila na Hirošimu.“

Stoga je ponuda, u Irininim očima, bila skromna: najobičniji odrezak divljači u sosu od crnog vina, sa šitake pečurkama i bobicama kleke za uobičajeni prilog. Svejedno, Remzi je bio pun hvale, kao i ranije, samo što se ovaj put Irina zapitala je li jelovnik jedino što je zadivilo njihovog gosta. Pre nego što je stigao, možda s namerom da doda mali novitet jelu pripremanom već nekoliko puta, izvukla je haljinu bez rukava koju godinama nije obukla. Haljetak je skoro sigurno završio udno ormara jer su – čega se odmah prisetila – bretele bile malo duže, pa su joj stalno spadale s ramena. Mek svetloplavi pamuk s malo elastina nežno joj se zategao na bokovima; porub je bio tako visoko da je morala da ga povlači preko butina svaki put kad sedne. Nije imala pojma šta ju je spopalo da se šepuri u tako izazovnoj odeći pred maločas razvedenim čovekom. U svakom slučaju, izvesno je da divljač nije bila to u šta je Remzi zurio cele večeri.

Srećom, Lorens ovo kao da nije primećivao. Ono što jeste primetio bilo je da Remzi ne zna da ode. Lorensov apetit za druženje

bio je ograničen čak i kad je u pitanju ikona snukera, i u dva ujutro uveliko se zasitio Remzija. Žurno je pokupio tanjire i glasno ih prao na drugom kraju hodnika. Dok se iz kuhinje razlegao optužujući zveket lonaca i šerpi, Irina je sedela zarobljena s Remzijem, u paničnoj potrazi za zajedničkom temom. Jeste da je Remzi ostao duže no što pristojnost nalaže, ali nije bilo lepo ni od Lorensa što izvodi predstavu sa sudovima. Svaki put kad bi razgovor uzeo maha, Lorens ih je prekidao ulećući da obriše sto ili očisti otopljeni vosak sveća, izbegavajući Remzijev pogled. Nesvestan neuljudnosti svog domaćina, Remzi je dolivao u vinske čaše. Ustao je da krene tek posle tri ujutro, a i tad s očiglednim oklevanjem.

Trio se nije ponovo sastao cele godine, kao da je Lorensu i Irini trebalo toliko dugo da dođu sebi. Lorens nije bio zlopamtilo i saglasio se s Irinom da je Remzijevo ponašanje u društvu onoliko nezgrapno koliko mu je igra snukera skladna. Osim toga, Lorensu je izgubljeni san i te kako nadoknađen besplatnim kartama za sve turnire u sezoni.

OPET JE STIGAO JULI. MEĐUTIM, OVE GODINE JE BILO DRUGAČIJE.

Pre nekoliko dana Lorens ju je pozvao iz Sarajeva da je podseti na skori Remzijev rođendan. „O“, rekla je. „Tako je. Zaboravila sam.“

Irina ukori samu sebe. Nije zaboravila i bilo je glupo što se pretvara da jeste. Od najmanjeg preinačenja istine pred Lorensom osetila bi se usamljeno i žalobno, otuđeno i prestrašeno. Draže bi joj bilo da je uhvati u laži nego da ga obmane i živi s užasnom spoznajom da je to moguće.

„Hoćeš li mu se javiti?“, pitao ju je.

Irina je mozgala o ovom pitanju još otkad je saznala da Lorens putuje u Bosnu, na konferenciju o „izgradnji nacije“ s koje se neće vratiti do 7. jula uveče. „Ne znam“, odgovorila je. „Ti si Remzijev glavni drugar.“

„Mislim da mu se i ti dopadaš.“ Lorensov ton odavao je umerenost, čak uzdržanost, kao da kaže: „Mislim da mu se i ti dopadaš, koliko-toliko.“

„Ali on je tako čudan. Ne znam šta bih pričala s njim.“

„O mogućem ukidanju obaveze nošenja leptir-mašne? Stvarno, Irina, treba da se javiš, pa makar s nekim izgovorom. Koliko godina se mi...“

„Pet“, rekla je snuždeno. Izbrojala je.

„Ako se napraviš luda, biće mu krivo. Pre nego što sam otputovao, ostavio sam mu poruku na telefonskoj sekretarici i izvinio se što ću biti u Sarajevu. Dao sam mu do znanja da ti ostaješ u Londonu. Ako ti je toliko stalo da se izvučeš, mogu da mu se javim odavde i kažem kako si se u zadnji čas predomislila i pošla sa mnom. Nešto tipa, srećan rođendan, ali nažalost, oboje smo van grada.“

„Neka, nemoj. Mrzim da lažem iz beznačajnih razloga.“ Irina se lecnu na nagoveštaj da nema problem s laganjem iz značajnih razloga, ali joj se dodatno razjašnjavanje činilo neiskreno. „Pozvaću ga.“

Nije. Umesto toga je pozvala Betsi Filpot, koja je uređivala Džudine i Irinine knjige u *Random hausu* i donekle poznavala Remzija. Kako nekoliko godina nisu radile zajedno, Betsi i Irina su od saradnica postale drugarice. „Reci mi da ste ti i Leo slobodni šestog.“

„Nismo slobodni šestog“, reče Betsi, koja u svojim razgovorima nikad nije okolišala.

„Dođavola.“

„Zašto pitaš?“

„Ma, Remziju je rođendan, a imamo običaj da ga zajedno slavimo, ali sad je Džud prošlost, a Lorens je u Sarajevu. Ostajem samo ja.“

„Pa?“

„Znam da ću zvučati uobraženo, i možda mi se samo priviđa, ali učinilo mi se da bi Remzi mogao... da mu se možda malo sviđam.“ Nikada to nije izgovorila naglas.

„Ne deluje mi kao vuk. Možeš da se nosiš s njim. Ako ti se ne ide, a ti nemoj.“

Za Betsi, takođe Amerikanku, sve je bilo jednostavno. Krugovima čiju su kvadraturu tražili drugi pristupala je s kompasom i lenjirom, hladno i neobično surovo. Kada su se Džud i Irina posvađale, odlučno je slegla ramenima i posavetovala je: „Meni se čini da ti se nikad nije preterano dopadala. Otpiši je.“

Irina se nije ponosila načinom na koji je „razrešila“ ovo zamešateljstvo – drugim rečima, nije ni pokušala da ga razreši. Svakog jutra pre šestog jula obećavala je sebi da će po podne zvati Remzija, a po

podne da će ga zvati uveče. Kako kućni red važi i za noćne ptice, posle jedanaest bi pogledala na sat, odmahнула glavom i odlučila da ga zove čim se probudi. Kad bi se probudila, prisetila bi se da on dugo spava i zavrtela se u istom krugu. Šesti je padao u subotu. U petak se suočila s činjenicom da bi pozivom u poslednji čas očigledno utvrdila kako je već zauzet, te je stoga nepristojnije zvati tako kasno nego praviti se da je zaboravila. Eto, ipak neće morati da se suoči s Remzijem Ekonom sama samcijata. Iza poplave olakšanja ote se i pokoja kap tuge.

Telefon zazvoni u petak, malo pre ponoći. Sigurna da je u taj sat može zvati samo Lorens, javila se: „Здравствуй, милый.“

Tišina. Bez odgovora: „Здравствуй, любовь моя.“ Nije Lorens.

„...Izvinite“, reče neko s nehajnim, neodređenim britanskim naglasom posle zbunjene pauze. „Tražim Irinu Mekgavern.“

„Izvinite vi“, rekla je. „Ovde Irina. Samo sam... mislila sam da je Lorens.“

„...Vas dvoje tepate na... je l' to bio ruski?“

„Lorensov ruski je užasan, ali zna taman toliko... ne bi se snašao u Moskvi, ali ga koristimo kod kuće, kao naš privatni jezik... za tepanje“, nastavi u prazno. „Ili pošalice.“

„...Baš slatko.“ Još uvek se nije predstavio. Bilo bi nezgodno da ga sad pita ko je.

„Lorens i ja smo se upoznali kad sam mu predavala ruski u Njujorku“, nastavi Irina, odugovlačeći. „Spremao je doktorat o nuklearnom razoružanju, na Kolumbiji. Tada mu je za to bilo potrebno osnovno poznavanje ruskog. Danas je potrebniji korejski... Lorens nema nimalo smisla za jezike. Bio je najgori đak kog sam ikad imala.“ Bla, bla, bla. Ko je ovo? Doduše, pretpostavljala je.

Tihi smeh. „I to je slatko... ne znam zašto.“

„Pa“, pređe Irina u napad, rešena da utvrdi ko je na vezi, „kako si ti?“

„To zavisi, zar ne? Od toga da li si slobodna sutra uveče.“

„Kako da ne budem slobodna?“, odvažila se. „Pa rođendan ti je.“

Ponovo smeh. „Nisi bila sigurna da sam ja, je l' da? Domaločas.“

„Kako da budem? Čini mi se – što je neobično – da sve ove godine nijednom nismo pričali telefonom.“

„...Nismo“, odvrati on začuđeno. „Tako je.“

„Uvek smo se za susret dogovarali preko Džud, zar ne? A kad ste se vas dvoje razišli, preko Lorensa.“

Ništa. Ritam Remzijevog telefonskog razgovora bio je pun sin-kopa, pa kad Irina na jedvite jade zausti još nešto, oboje progovoriše istovremeno. Zatim oboje začušaše. Onda ona upita: „Šta si rekao?“ u isti čas kad on reče: „Molim?“ Ako je običan telefonski poziv ovako iscrpljujući, kako će onda preživeti celu večeru?

„Nisam navikla na tvoj glas u slušalici“, rekla je. „Zvučiš kao da se javljaš sa Severnog pola i koristiš one dečje naprave od plastičnih čaša i gajtana za puštanje zmajeva. Povremeno si strašno tih.“

„...Glas ti je divan“, rekao je. „Dubok. Posebno kad govoriš ruski. Hajde, reci nešto. Na ruskom. Šta god hoćeš. Nema veze šta znači.“

Naravno da je mogla da izdeklamuje bilo šta, dvojezična je od rođenja; ali sadržaj zahteva je uznemiri, podsetivši je na one pornografske rečenice koje se naplaćuju funtu po minutu, što je Lorens nazivao *drkafonom*.

„Когда мы с вами разговариваем, мне кажется што я голая“, rekla je dotakavši grudi slobodnom rukom. Srećom, niko više ne uči ruski.

„Šta to znači?“

„Rekao si da nema veze.“

„Svejedno mi reci.“

„Pitala sam te šta planiraš za sutra uveče.“

„Mmm... ovo kao da te zabavlja.“

Ali, šta sa sutrašnjom večeri? Treba li da ga pozove, kad mu se već sviđa njena kuhinja? Onezdravi na pomisao da bi se mogla naći nasamo u stanu s Remzijem Ektonom.

„Da li bi voleo da ti spremim večeru?“, predloži neuverljivo.

„To je neviđeno lepo od tebe, mazo.“ Ovo čudno malo tepanje, koje je ranije čula samo jedanput, dok je sarađivala s nekim piscem iz Njukasla, učini joj se toplo baš zbog svoje neuobičajenosti. „Radije bih da te nekuda izvedem.“

Irinu ispuni takvo olakšanje da se svalila u fotelju. Pri tom povuče gajtan i obori telefon na pod.

„Kakva je to buka?“

„Ispade mi telefon.“

Nasmejao se još iskrenije i gromkije, i prvi put u njihovom isprekidanom razgovoru ona se opusti. „Znači li to da ili ne?“

„Znači da sam trapava.“

„Nikad te nisam video trapavu.“

„To znači da me nisi viđao često.“

„Nisam te viđao dovoljno.“

Ovaj put učuta Irina.

„Prošla je cela godina“, nastavio je.

„Bojim se da Lorens ne može s nama.“ Remzi je to znao, ali ona oseti potrebu da ubaci Lorensovo ime u razgovor.

„Hoćeš li da odložimo susret, pa da nam se i Lorens pridruži?“

Ponudio joj je izlaz; trebalo bi da iskoristi priliku. „Ne zvuči mi previše slavljenički.“

„Nadao sam se da ćeš to reći. Dolazim u osam.“

LJUDI PAROVE NAJČEŠĆE UZIMAJU ZDRAVO ZA GOTOVO: JESU, ILI, U određenom času, više nisu. I u svojoj najburnijoj fazi naš ljubavni život će druge tek zagolicati; dugogodišnji parovi kao što su Lorens i Irina, kojima se ništa nema ni dodati ni oduzeti, zacelo u društvu izazivaju krajnju dosadu. Nečija romantična propast kod posmatrača mahom uzrokuje slabašno saosećanje ili zloradost. S romantičnom uznesenošću stvari stoje još gore. Iako sveže zaljubljeni veruju da će privući zavist ili divljenje, daleko je verovatnije da će sagovornici nestrpljivo dobovati prstima po stolu u iščekivanju da ih ta zaljubljenost prođe. Naravno, ljudi imaju mišljenje o tome je li par jedno za drugo, ili je u stalnoj svađi; skoro uvek je našim prijateljima – to jest, prijateljima para – jedno od nas draže. Ali ta mišljenja su jeftina. Prijatelje ništa ne košta da ih imaju i ništa da ih promene.

Neki su Irinu i Lorensa smatrali činjeničnim stanjem, kao postojanje Francuske. Drugi su na njih gledali kao na datost, dokaz da je sreća moguća; takva uloga predstavljala je teret. Irina je imala i nekoliko poznanika koji nisu mirisali Lorensa, ocenjujući ga kao pokroviteljski nastrojenog ili sirovog; smatrali su ga porezom na prijateljstvo, cenom zajedničkog poslovanja. Irinu nije bilo briga ni za jedne ni za druge.

Kako joj se ljubav nije desila ni lako ni rano, Irina je prihvatila činjenicu da sićušni doprinos koji će dati ljudskom rodu neće imati

veze s njenim nezamislivim zavodničkim dostignućima. Niko nikad neće besediti o spokojnoj, druželjubivoj zajednici ilustratorke knjiga za decu i naučnog saradnika kao o spoju koji otiskuje flote i zavađa narode. Nema tog savremenog Šekspira koji bi traćio svoju rečitost na običnu sreću – ako tako nešto postoji – kakva je devedesetih sipila u njihovom skromnom stanu u Londonu.

A ipak je Irina svoju vezu s Lorensom smatrala čudom. Bio je odan, duhovit i inteligentan čovek i voleo ju je. Nisu je se ticale feminističke tvrdnje da joj ne treba muškarac; trebao joj je, više od svega na svetu. Kada bi Lorens izbio iz grada, stanom kao da se širila jeka. Više ne bi razumela šta traži tu, ni u opštem smislu – u svom životu – a ni u pojedinačnom, na tom starom trgu, malo južnije od Londonskog mosta. Minule su mnoge usamljeničke večeri kad je mogla da radi u svom ateljeu do sitnih sati, ali bi tu priliku propustila. Koračala bi od sobe do sobe. Nasula čašu vina, pa je ostavila. Poprskala četku od nerđajućeg čelika za posuđe tečnošću protiv kamenca. (Londonska česmovača je puna minerala – kažu da je prošla kroz više ljudskih tela od ijedne druge tečnosti na planeti, te iza svake izvetrele kapi ostaje beli, krastavi duh; na pultu bi mogla da stoji i sama, bez čaše, kao doverska hrid.) Onda bi je iznenada napustila snaga da je obriše. Otišla bi na spavanje, a probudila se od smrada hemikalija koje su ostale da cvrče u kuhinji.

Sramotno ili ne, to što ima muškarca koji je voli i kome uzvraća ljubav bilo je nešto najvažnije u Irininom životu. Ovo ne znači da nije gajila jake i trajne sporedne naklonosti, jer je Irina, kao daleko druželjubivija od Lorensa, uložila značajan napor da sklopi niz sasvim novih prijateljstava otkako su se 1990. godine preselili u London. No, ima gladi koje prijatelji nikada neće utoliti, a nagovestite li im samo da od njih to očekujete, pobeći će glavom bez obzira. Osim toga, držala je i do svoje „umetnosti“, iako su je njeni izveštačeni, sobom obuzeti roditelji posvećeni filmu i plesu nagnali da ovu reč gnezdi među kisele znakove navoda. Ilustracije su, kad bi joj pošle za rukom, bile izvor radosti. Ali radost beše veća kad joj se Lorens prikrade iza leđa dok crta i nestrpljivo joj zaprede na uvo kako je vreme da jedu.

Monogamija nije iziskivala napor. Za devet godina Irinu je privukao samo jedan Lorensov kolega iz instituta *Blu skaj*, i to na tačno pola sata, po isteku kojih je čovek ustao da donese novu turu pića i

obelodanio svoju kruškastu pozadinu. To je bilo to – kao grebanje grla koje se ne završi prehladom.

Period samotnog tamnovanja za vreme Lorensovog boravka u Sarajevu prolazio je manje bolno nego obično. U ljudskoj je prirodi da ne zapaža odsustva bola. Iako se bez pritužbi upuštala u dugotrajno spravljanje obroka za Lorensa, osećala se praznično kad god bi se ratosiljala pripreme obilnih večera s prilogom od povrća i žitarica. Irina je u samoći čitavu tu besmislicu sasvim preskakala, radeći u vreme večere. Oko deset uveče, izglednala i savladana prijatnim umorom, smazala bi veliko, lepljivo parče čokoladne torte s kapučinom kupljene u samoposluzi, što uopšte nije ličilo na nju; osmog dana od Lorensovog odlaska u Bosnu već je brstila treću kutiju. Kasnije bi pustila tugaljivu muziku kakvu Lorens prezire – Šonu Kolvin, Alanis Moriset, Tori Ejmos – sve odnedavno moderne pevačice koje su koristile preterani vibrato da bi veličale tminu ili odvažno obznanile da im ne treba muškarac iako je svakom jasno da lažu. Neometena Lorensovim neodbravajućim pogledom – majka mu je bila alkoholičarka – gucnula bi po čašicu pred spavanje. Lorens nije dopuštao konjak češće od jedanput mesečno. Možda bi ipak i cenio to što ju je u isparenjima brendija obuzimala vrtoglava spoznaja koliko je srećna jer ga je pronašla, koliko nestrpljivo čeka njegov povratak kući.

Sve u svemu, nedelju je provela spokojno. Dozvolila je sebi mala poskliznuća tipična za one koje niko ne nadgleda, povremeno i poneku paklicu cigareta, popušenu promišljeno i potajno. S crtežima je lepo napredovala, a žena tako krhke građe kao Irina može da dozvoli sebi malo kolača. Za dva dana vratiće se pastrmci i brokoliju, pošto dnevnu sobu valjano provetri od optužujućeg zadaha duvana.

I zato Irina, probudivši se te subote, bi zatečena spoznajom da je njeno umišljeno spokojstvo prslo kao jaje. Bilo je besmisleno kasno, posle jedanaest, a ona se obično budila oko osam. Mamurno se prisećala kako, posle uznemirujućeg razgovora s Remzijem, nije spustila slušalicu i otišla na pranje zuba, kao što treba. Usledio je drugi konjak. U kuhinji je desetkovala čokoladnu tortu s kapučinom. Tako je! Stajala je vrpoljeći se nad pultom i sekla sve manje komade, dok na kraju od torte nije ostalo ništa. I, o bože, toliko je pojačala ploču *Little Earthquakes*, da joj je komšija odozdo došao na vrata, u bademantilu, da se žali. Čudo će je snaći naćuje li Lorens nešto, s obzirom na to da je koliko

prošlog meseca on njima lupao na vrata tražeći da „začepe salsu“ i pri tom naznačivši da ne misli na „salsu kojom prelivaju tortilje“.

Irina smeteno pristavi kafu. Naoružana drugom šoljom, zurila je u poludovršenu crtež nemoćna da mrdne prstom. Raditi je bilo nemoguće. Očito je ograničeni rezervoar snage kojim se koristila u Lorensovom odsustvu trajao tačno osam, a ne deset dana. Iznenada joj se ceo jedan usamljeni dan, pa noć, pa opet dan ukazaše kao preteće, raskalašno prepuštanje lančanom pušenju, ispijanju celih flaša konjaka i beskrajnom čapkanju jeftine fabričke glazure čiji je glavni sastojak svinjska mast.

Pošavši na pijacu kao i svake subote, ona odlučno zalupi vrata. Kako se Irina oduzela tako će se i sabrati.

Na krcatoj pokrivenoj pijaci u blizini mosta sve je vrvelo od ljudi s napadnim američkim naglaskom. Premda je nerazumno kostrešiti se u društvu zemljaka, jedna od osobenosti koja kao da je zajednička svim Amerikancima jeste to što ne vole da nabasaju jedni na druge u stranoj zemlji – možda zbog nespremnosti da se pogledaju u ogledalu koje pokazuje odraz najčešće glasan, napadan i gojazan. Irinu nije mučilo to što je Amerikanka (svako je odnekud, niko ne može da bira), mada je oduvek podrazumevala da njena etnička pripadnost, s obzirom na to da je po majci Ruskinja, ima isključnu klauzulu. Možda bi malo ustuknula na dovikivanje iz kafea *Monmaut* slično pištanju gajdi („Laaariiii, nestala im je gvatemala bez kofeinaaa!“), jer joj se sviđala zamisao o Britaniji kao o ostrvu udaljenom od drugih, što beše sve teže u gradu gde su *Pica hat* i *Starbaks* na svakom ćošku. Čuvši još jednog Jenkija kako se raspituje gde je *South-wark Street*, s tvrdim R, bi joj teško da se ne oseti ocrnjena zbog njegovog neznaštva, samim tim što mu je sunarodnica.

S druge strane, kad bi se izmakla iz zone Lorensovog uticaja, Irina je znala da vežba ono što je sama nazivala *mentalnom ljubaznošću*. Vežba nije imala nikakve veze s njenim ponašanjem; kao žena prema kojoj su se u detinjstvu drugovi iz odeljenja ponašali prilično ružno, hronično se užasavala pomisli da bi ikog mogla podvrgnuti vlastitom ružnom ophođenju. Poruga se nije očitavala u nečemu što bi izgovorila, već u onom što joj se motalo po glavi. Blagorodnost *uma* imala je svoje prednosti – čuti brata Amerikanca kako pogrešno izgovara *Southwark* i svesno se opredeliti za pomisao: *Zašto nam Britanci malo*

ne progledaju kroz prste? Amerikanci nikad od nekog iz Londona ne očekuju da zna da se Houston izgovara Hjuston u Teksasu, a Houston na Menhetnu. Sigurno je bolje tako, nego promrmljati sebi u bradu: „Tupavi drkadžijo!“ Naravno, čovek u osami svojih misli može do mile volje da pokazuje razumevanje ili da vređa, a da pri tom nikom niti ulepša dan, niti povredi osećanja, ali je Irina bila uverena da je bitno i ono što joj se mota po glavi, te je na neznance disciplinovano gledala u najboljem mogućem svetlu. Ako ništa drugo, od unutrašnje širokogrudosti ona se sama osećala bolje.

Koncept *mentalne ljubaznosti* nije joj bio zajednički s Lorensom, sklonijim mentalnom čerečenju. Bio je užasno strog prema ljudima, posebno onima koje je smatrao manje inteligentnim. Njegova omiljena reč bila je *moron*. Takva grubost mogla je postati zarazna; Irina je morala da se čuva. *Mentalnu ljubaznost* vežbala je, pre svih drugih, na samom Lorensu.

Za početak, Lorens je voleo da mu život bude jednostavan, sveden na nekolicinu bliskih prijatelja, Irinu i tačka; ona se pozamašno okoristila o prijemu u taj skućeni panteon voljenih. Prezir mu je služio kao svojevrsna kontrola gustine naseljenosti. Kako je nemoguće na čaj pozvati čitavu lepezu poznanika, od prodavca povrća do vodoinstalatera, postoji potreba za prosejavanjem. A Lorensovo je sito sačinjeno od veoma gustog tkanja.

Drugo, Lorens je bio istinski primerak nekad uobičajene, a sad ugrožene vrste u Americi: samonikli čovek. Ustrajavao je u tom da na svet gleda odozgo, jer se noktima nesigurno dohvatio misaonih visina oholog trusta britanskih mozgova. Odgajan je u sredini daleko od intelektualne. Roditelji mu nisu odmakli dalje od srednje škole, a odrastanje u Las Vegasu teško da je pogodovalo pripremi doktorata iz međunarodnih odnosa na jednom od najprestižnijih američkih fakulteta. Iza detinjstva po prostačkim kazinima ostao je užas da će opet biti usisan u svet dugotrajnih rasprava o kvalitetu jaja benedikt u hotelu *Belađo*. Istina, bio je bez dlake na jeziku i ponekad ga je valjalo podstaći da drugima da šansu, usredsredi se na njihove vrline i oprosti im nedostatke, ali kako Lorensovu sklonost da druge izlaže ruglu nije smatrala prevelikom manom, ocenila je da zaslužuje njen oprostaj.

Kupila je italijanski crni kupus, dimljenu kobasicu od divljeg vepra i šaku zlokobno ljutih papričica od prodavaca koji su s njom flertovali

ne znajući joj ime, ali prepoznajući joj lik. Potpuno svesna da spokojna šetnja po pijaci daje tek privid uobičajenosti danu što stoji na staklenim nogama, kupila je i kesu rabarbare, ne bi li se po povratku kući zauzela nečim svrsishodnim.

Vrativši se u stan zdušno se dade na spremanje dve krem-pite s rabarbarom, jedne za zamrzivač, a druge za Lorensov povratak kući. Meru muskatnog oraščića navedenu u receptu povećala je pet puta. Na prvi pogled uzdržana i umerenih stavova, Irina je dobro prikrivenu sklonost krajnostima iskazivala kroz ukrasne detalje kao što su prelive za jela, i malo je njenih gostiju slutilo da ona svoj kulinarski dar duguje natprosečno dobrom poznavanju tablice množenja. Srećom, pipava priprema rešetkastih korica za pitu držala je na okupu um koji bi se inače izmrvio kao tanušna ljuska. Ruke joj se nisu baš tresle, ali su se kretale u trzajima, kao pod stroboskopom. (Onaj konjak – da nije popila i treći?) Lorens se vraća kući u poslednji čas. Iako se pokatkad bunila, strog režim i smisao za red možda su joj neophodni. Bez Lorensa se očito pretvara u ženturaču što puši kao odžak, loče kao smuk i kljuka se kolačima.

Pite su ispale divno; jaje i šećer nabrekli su pod korom kao hrapavi smeđi šeširići, kiselkast miris rabarbare začinio je vazduh u celom stanu. S pitama je međutim dogurala samo do pet po podne. Štaviše, dok su pite bile u rerni uradila je nešto na šta se odvažila tek nekoliko puta proteklih godina, makar otkad je s Lorensom, a ostavivši pite da se hlade uradila je to još jednom.

ŠEST SATI. IRINA NIJE IMALA OBIČAJ DA POSVEĆUJE PREVELIKU pažnju izgledu; odeću je većinom kupovala u *Oksfamovim* prodavnicama polovne robe, jer se London otkako su oni tu i zvanično popeo na prvo mesto liste najskupljih gradova na svetu. Obično joj je petnaestak minuta bilo više nego dovoljno za oblačenje. Dva sata bilo je preterano.

Ove večeri, dva tričava sata činila su se tesna.

Na krevetu je rasla hrpa odbačenih bluza. Dok je oblačila i svlačila ruho za ruhom, setila se simpatične slikovnice na kojoj je radila pre nekoliko godina, pod naslovom *Nemam šta da obučem!*, o devojčici koja jednog jutra protutnji kroz svu svoju garderobu, izbacujući jednu

po jednu stvar iz ormara. Prisetila se i stihova iz knjige: „Ne volim dugmiće, tufne mi nisu drage! Daš li mi šal na cvetiće, urlaču iz sve snage!“ Narativni luk bio je predvidljiv (kakvo iznenađenje, devojčica je konačno rešila da obuče ono što je probala prvo), ali je u odeći koja leti naokolo bilo neke futurističke energije, što joj je pružilo bogate crtačke mogućnosti.

Međutim, nasuprot ženskim običajima, Irina je stajala pred ogledalom od poda do plafona menjajući poze u potrazi za najneuglednijim mogućim izdanjem. Početkom čitavog ovog zahvata razmatrala je svetloplavu haljinu bez rukava zbog koje Remzi prošle godine samo što nije ostao do doručka u njihovoj dnevnoj sobi, da bi smesta odustala od te zamisli. Luda li je? Umesto toga, zaroni u zabačene budžake ormara u potrazi za najdužim suknjama, najpogrešnijim modelima i najneprimerenijim bojama kojih tamo ima. Avaj, Irini je manjkala ružna odeća, zbog čega ranije nije dobila priliku da se vajka.

Uludo se ponaša ovako sumanuto. Remzi će sigurno odabrati neki otmeni restoran gde ono malo upadljivih odevnih komada koje ima neće delovati izmešteno. Lorens se uvek oblačio najnemarnije moguće, a u ponekoj prilici kad se odvažila na neku šik kombinaciju, sav bi se usplahirio: „Idemo na koktelčić u *Blu skaju*. Nema potrebe da od toga praviš čitavo *pozorište*.“

Zvono interfona označi da je u ovoj manekenskoj igri muzičkih stolica vreme isteklo. Kao predškolac koji juri ka najbližem praznom sedalu, ona ostade u onom u čemu se zatekla: ravnoj teget suknji skoro do kolena, mada, zahvaljujući sveprisutnom elastinu, opasno pripijenoj uz kukove. Makar joj bela bluza kratkih rukava ne otkriva gola ramena; čak se na okovratniku pojavila rupica od mnogobrojnih pranja, pa je čitav ansambl stekao poželjnu naznaku iznošenosti. Štaviše, bio je savršeno dosadan. Plava i bela boja upućivale su na bespolna mornarska odela ili na dresove gimnazijskog fudbalskog kluba. Na brzinu je vezala crnu kosu u konjski rep, ne koristeći češalj. Kad je obula jedinu odgovarajuću obuću, iznervirano zapazi da joj bele sandale s visokom štiklom – razgažene, nošene najmanje deset godina – izdužuju listove i ističu tanane zglobove. *Budalo*, pomisli. *Trebalo je da obučeš pantalone*.

Odlučna da ga *ne* pozove na piće, ona zgrabi slušalicu, povika: „Silazim!“ i uz lupu izađe iz stana.